

1

Šakutės, peiliai, šaukštai – būtent tokia tvarka.

Brita Marija išties ne iš tų, kurie smerkia kitus, tikrai ne, bet juk jokiam civilizuotam žmogui nešautų į galvą dėti stalo įrankių į stalčių kaip nors kitaip, o ne būtent taip. Brita Marija nieko nesmerkia, tikrai ne, bet mes juk ne gyvuliai?

Sausis, pirmadienis. Ji sėdi Darbo biržos kabinetuke prie nedidelio rašomojo stalo. Žinoma, su stalo įrankiais tai niekaip nesusiję, tačiau jie tarsi ženklas, parodantis viską, kas blogai susiklostė. Įrankiai turi gulėti kaip įprasta, nes ir gyvenimas turi eiti įprasta vaga. Įprastas gyvenimas yra reprezentatyvus – sutvarkyta virtuvė, išpuoselėtas balkonas, prižiūrėti vaikai. Tai reikalauja daugiau pastangų, nei atrodo. Prižiūrėti balkoną.

Žinia, įprastame gyvenime Darbo biržoje nesilankoma.

Čia dirbančios merginos šukuosena trumpa tarsi berniuko. Tai tikrai nėra blogai. Brita Marija neturi jokių prietarų. Juk tokia šukuosena, matyt, yra madinga. Mergina baksteli į popierių ir šypteli taip, lyg reikalas būtų skubus.

– Įrašyk tik vardą ir pavardę, asmens kodą ir namų adresą!

Brita Marija turi užsiregistruoti. Lyg būtų nusikaltėlė. Lyg būtų atėjusi į Darbo biržą pavogti darbo vietų.

– Pieno ir cukraus? – po sekundės klausia mergina, paduodama plastikinį puodelį su kava.

Brita Marija nieko nesmerkia, išties ne, bet kaip galima šitaip elgtis? Plastikinis puodelis! Ar dabar karas? Ji nori merginos šito paklausti, tačiau Kentas nuolat ragina ją būti „socialesnei“, todėl

moteris tik diplomatiškai nusišypso ir laukia, kol jai pasiūlys ką nors pasidėti po puodeliu.

Kentas yra jos vyras. Verslininkas. Be galo, tiesiog be galo sėkmingas. Užsiima verslo ryšiais su Vokietija ir yra labai labai socialus.

Mergina paduoda du indelius pieno, kurio nereikia laikyti šaldytuve, paskui pastato plastikinį puodelį su plastikiniais šaukšteliais. Brita Marija taip pasibaisėjusi, tarsi būtų pamačiusi gyvatę.

– Nenori nei pieno, nei cukraus? – nesuprasdama klausia mergina.

Brita Marija papurto galvą ir ranka perbraukia stalą, lyg tas būtų nusėtas nematomais trupiniais. Jis netvarkingai apkrautas popieriais. Žinoma, toji mergina neturi laiko tvarkytis, jai, matyt, reikia rūpintis karjera. Britai Marijai tai akivaizdu.

– Gerai. Tik įrašyk ten savo adresą! – žiūrėdama į popierių ir šypsodamasi nurodo mergina.

Brita Marija nudelbia žvilgsnį ir nusibraukia nuo sijono nematomus trupinius. Ji nori namo pas savo stalo įrankių stalčių, į savo įprastą gyvenimą. Ji ilgisi Kento, nes jis visada užpildo visokių dokumentus. Todėl, kai darbuotoja vėl žiojasi kažką pasakyti, Brita Marija ją pertraukia:

– Ar galėčiau sutrukdyti? Ant ko pasidėti puodelį?

Žodį „puodelis“ Brita Marija ištaria tokiu tonu, kad jai tenka sukaupti visą savo gerumą, taip pavadinant šį plastikinį daiktą.

– Ką? – žiopteli mergina taip, lyg jai atrodytų, kad puodelius galima padėti bet kur.

Brita Marija nusišypso kuo socialiau.

– Jūs* pamiršote duoti man ką nors pasidėti po puodeliu. Suprantate, aš nenoriu, kad ant jūsų stalo liktų dėmių.

Regis, mergina anapus stalo nesupranta, kaip svarbu ką nors padėti po puodeliu. Nesupranta ir indų reikšmės. Beje, veidrožių taip pat, konstatuoja moteris.

* Švedijoje įprasta vartoti kreipinį „tu“ visose bendravimo situacijose, tačiau Brita Marija laikosi senesnio, formalaus etiketo taisyklių (čia ir toliau – *vert. past.*).

– Ai, nesvarbu. Statyk tiesiai ant stalo, – nerūpestingai taria mergina, pirštu parodydama laisvą plotelį.

Lyg gyvenimas būtų toks paprastas. Lyg būtų visai nesvarbu, ar po puodeliu kas nors padėta, ar tinkamai sudėti įrankiai stalčiuje.

Mergina pabarškina pieštuku nuorodą „Gyvenamoji vieta“. Sutelkusi visą kantrybę Brita Marija iškvepia. Tai tikrai nėra atodūsis.

– Juk puodelių vis dėlto nededame tiesiai ant stalo? Turėtu-mėte suprasti, kad lieka dėmės.

Jaunoji darbuotoja nužvelgia stalą, ant kurio, regis, vaikai bus valgę bulves. Šakėmis. Tamsoje.

– Ai, nesvarbu. Jis ir taip jau nutrintas ir subraižytas, – paste-bi mergina ir nusišypso.

Brita Marija susivaldo neriktelėjusi.

– Jūs, žinoma, nepagalvojote, kad jis šitaip atrodo todėl, nes po puodeliu nieko nepadedate, – konstatuoja moteris.

Savaime suprantama, ji ištarė tai labai rūpestingai, o ne „pa-syviai agresyviai“, kaip kartą ją apibūdino Kento vaikai, manyda-mi, kad ji negirdi. Iš tiesų ji nėra pasyviai agresyvi. Ji rūpestinga. Išgirdusi Kento vaikų apibūdinimą, ji kelias savaites buvo dar rūpestingesnė.

Darbo biržos darbuotoja atrodo šiek tiek įsitempusi. Ji pasi-trina antakius.

– Na... taigi... Tavo vardas, atrodo, „Brita“, ar ne?

– Brita Marija. „Brita“ mane vadina tik sesuo, – pataiso moteris.

– Jei galėtum tik... užpildyti popierius. Būk gera.

Brita Marija pažvairuoja į dokumentą, kur reikalaujama, kad ji nurodytų savo gyvenamąją vietą ir kas tokia yra. Ji įsitikinusi, kad šiais laikais reikalaujama nepagrįstai daug popierių, kad ga-lėtųm būti žmogumi. Ir esama neprotingai daug biurokratijos, kad visuomenė leistų tau būti jos dalimi.

Galiausiai ji nenoriai įrašo savo vardą, asmens kodą ir mobi-lijo telefono numerį, bet ne adresą.

– Brita Marija, koks tavo išsilavinimas? – toliau tardo mergina. Moteris stipriai suspaudžia savo rankinę.

– Leiskite pasakyti, kad mano išsilavinimas puikus.

– Tačiau ne formalus?

Brita Marija greitai iškvepia per nosį. Tai, žinoma, ne panieka. Brita Marija ne iš tokių, kurios leistų sau tokias manieras.

– Leiskite pasakyti, kad aš išsprendžiu nepaprastai daug kryžiažodžių. Neturėdamas išsilavinimo šito išties nesugebėtum, – informuoja ji, pasijutusi užpulta.

Moteris gurkšteli kavos. Skonis visiškai ne kaip Kento kavos. Vyras ruošia labai skanią kavą. Taip sako visi. Brita Marija pasirūpina lėkštelėmis, o Kentas – kava. Šitaip jie susikūrė bendrą gyvenimą.

– Štai kaip, – taria mergina ir padrąsinamai nusišypso. Ir vėl paklausia: – O kokia tavo darbo patirtis?

– Paskutinį kartą dirbau padavėja. Sulaukiau nepaprastai gerų atsiliepimų, – praneša Brita Marija.

Akimirką atrodo, kad Darbo biržos darbuotoja jau ištars ką viltinga. Tačiau greitai viltis išgaruoja.

– Kelintais metais tai buvo?

– Tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt aštuntais metais.

– Štai kaip, – taria mergina ir nusišypso, ne itin sėkmingai slėpdama tikrąją reakciją. – O nuo to karto daugiau nedirbai? – pamėgina ji dar kartą.

– Nuo tada dirbau kiekvieną dieną – padėjau vyrui jo įmonėje, – išsižeidusi pareiškia moteris.

Atrodo, kad darbuotoja ir vėl turi vilčių. Dar nepasimokė.

– Kokios buvo tavo pareigos įmonėje?

– Prižiūrėjau vaikus ir rūpinausi, kad mūsų namai būtų reprezentatyvūs.

Mergina nusišypso, norėdama paslėpti nusivylimą. Taip elgiasi žmonės, kurie nesupranta skirtumo tarp būsto ir namų. O juos skiria rūpestingumas: kai pasirūpinama, kad namuose būtų tikrų kavos puodelių, o po jais lėkštelių, ir lovos rytais

paklojamos taip tvarkingai, kad Kentas su pažįstamais juokauja, jog užkliuvus už miegamojo slenksčio „mažesnis pavojus ką nors susilaužyti bus krentant ant grindų, o ne ant lovatiesės“. Brita Marija negali pakęsti, kai jis taip sako. Juk civilizuoti žmonės, žengdami per slenkstį į miegamąjį, pakelia kojas. Ar šito reikia lauti per daug? Kad elgtųsi kaip žmogus?

Prieš kelionę Brita Marija apibarsto čiuzinį soda, palaiko dvidešimt minučių ir tik tada kloja lovą. Čiuzinys išsivalo, nes soda sutraukia drėgmę ir nešvarumus. Brita Marija iš patirties žino, kad soda padeda beveik visur. Kentas vis skundžiasi, kad jie vėluoja, bet Brita Marija susitvardo, suneria nuleistas rankas ir sako vyrui: „Aš būtinai turiu pakloti lovą prieš išvažiuodama. Tik pagalvok, o jeigu mes mirtume!“

Štai kodėl moteriai labai nepatinka išvykti. Dėl mirties. Nuo jos net soda nepadės. Kentas sako, kad ji perdeda, o tada ji viduje rėkia. Juk kelionėse žmonės miršta kaip musės. O ką pamans kiti, jei namo administratorius bus priverstas išlaužti buto duris ir atras nešvarų čiuzinį? Kad Kentas ir ji gyveno purve?

Mergina dirsteli į laikrodį.

– A... ha, – tarsteli ji.

Jos intonacija Britai Marijai pasirodo šiek tiek neigiama.

– Mes turime dvynius ir balkoną, o jį prižiūrėti reikia daugiau pastangų, nei įsivaizduojate, – gindamasi pareiškia ji.

Mergina lėtai linkteli.

– Kokio amžiaus tavo vaikai?

– Tai Kento vaikai. Jiems po trisdešimt.

Mergina linkteli dar lėčiau.

– Tai jie namuose jau negyvena?

– Savaiame suprantama.

Darbuotoja pasikrapšto pakaušį, lyg kažko ieškotų savo plaukuose.

– O tau šešiasdešimt treji?

– Taip, – atsako moteris nerūpestingai, lyg tai būtų visiškai nesvarbus dalykas.

Mergina krenkšteli, nes tai vis dėlto šiek tiek svarbu.

– Na, Brita Marija, jei visai atvirai – dėl ekonominės krizės ir kitų dalykų, žmonėms tavo... situacijoje darbu trūksta.

Prieš ištardama „situacija“ mergina šiek tiek pagalvoja. Neprasdamas kantrybės Brita Marija įkvepia ir atlaidžiai nusišypso.

– Kentas sako, kad ekonominė krizė baigėsi. Supraskite, jis verslininkas. Taigi jis išmano tokius dalykus, kurie galbūt yra šiek tiek už jūsų kompetencijos ribų.

Mergina įbedą į ją akis ir suklopsi blakstienomis. Kiek per ilgai. Tada pažvelgia į laikrodį.

– Taip, bet... Aš užregistravau tave čia ir...

Darbuotoja atrodo įsitempusi. Įtampa persiduoda ir Britai Marijai, todėl ji tuoj pat nusprendžia pagirti merginą ir tuo parodyti savo geranoriškumą. Apsidairiusi po kambarį, ką čia pagyrus, ji galiausiai išspaudžia:

– Jūsų šukuosena labai šiuolaikiška.

Ir nusišypso kaip įmanydamas socialiau. Darbuotoja sąmoningai paliečia plaukus.

– Ką? Ak, ačiū.

– Labai drąsu apsikirpti taip trumpai, kai kaktą tokia aukšta, – supratingai linkteldama pastebi Brita Marija.

Tiesą sakant, dabar mergina atrodo šiek tiek išsižeidusi, nors pasakytas komplimentas. Štai kaip būna, kai šiais laikais mėgini bendrauti su jaunimu. Darbuotoja atsistoja.

– Ačiū, kad atėjai, Brita Marija. Tu užregistruota mūsų duomenų bazėje. Mes pranešime, kai bus naujienų.

Mergina ištiesia ranką norėdama atsisveikinti, bet atsistojusi Brita Marija paduoda jai puodelį su kava.

– Kada? – klausia ji.

– Na, sunku pasakyti...

Brita Marija diplomatiškai nusišypso. Nė truputėlio nepriekaištaudama.

– O man, žinoma, tiesiog sėdėti ir laukti. Lyg neturėčiau ką veikti. Ar tai norite pasakyti?

Mergina nuryja seiles.

– Na, mano bendradarbė praneš tau apie darbo paieškos kursą ir...

– Aš nenoriu kursų. Aš noriu darbo.

– Taip, taip, bet juk sunku pasakyti, kada koks nors pasitaikys. Moteris išsitraukia iš rankinės užrašų knygelę.

– Tai sutariame, kad rytoj?

– Ką?

– Ar gali kas nors pasitaikyti rytoj?

Mergina krenkšteli.

– Na, ko gero... gali, arba...

Brita Marija išsitraukia pieštuką ir iš pradžių piktai dėbteli į jį, o paskui į darbuotoją.

– Ar neapsunkinčiau jūsų paprašydama drožtuko?

– Drožtuko? – pakartoja mergina, lyg jos būtų paprašę tūkstančio metų senumo stebuklingo daikto.

– Turiu užsirašyti mūsų susitikimą į sąrašą.

Kai kurie žmonės nesupranta sąrašų naudos, bet dievai paliudys, kad Brita Marija ne iš tų. Ji turi tiek sąrašų, kad teko susidaryti atskirą. Kitaip nutiktų kas tik nori. Ji gali numirti. Arba pamiršti nupirkti sodos.

Mergina ištisia jai tušinuką ir mėgina paprieštarauti, kad rytoj neturinti laiko, tačiau Brita Marija nesiklauso, nes visas jos dėmesys sutelktas į rašiklį.

– Juk sąrašai tušinuku nerašomi? – nusistebi ji, tarsi aiškindama vienai iš tų nenuovokiųjų, kad reikia pasilikti galimybę koreguoti sąrašą trintuku.

Mergina, regis, nori, kad Brita Marija išeitų.

– Pieštuko neturiu. Taigi, rytoj laiko neturiu, mano bendradarbė pra...

– Ha, – pertraukia ją Brita Marija.

„Ha.“ Brita Marija dažnai tai ištaria. Ne „cha cha“, kai juokiamasi, o „ha“, kaip žodelyje „aha“, kai būni itin nusivylęs. Kai aptinki ant grindų numestą šlapią rankšluostį. „Ha.“ Brita Marija visada užsičiaupia, vos ištarusi „ha“, tuo parodydama, kad, dievaž, daugiau apie tai nekalbės. Nors taip baigiasi itin retai.

Mergina dvejoja. Brita Marija laiko rašiklį taip, lyg tas būtų nešvarus. Atsivertusi antradienio sąrašą, pačiame viršuje, virš „Tvarkyti namus“ ir „Apsipirkti“, moteris užrašo „Pranešimas iš Darbo biržos“ ir gražina rašiklį. Mergina viltingai nusišypso.

– Buvo malonu susipažinti! Mes su tavimi susisieksime! – sako ji, bet taip, lyg visa tai būtų melas.

– Ha, – linkteldama tarsteli Brita Marija.

Ir išeina. Mergina, žinoma, mano, kad tai paskutinis jų susitikimas, nes nežino, kad Brita Marija iš tiesų gyvena pagal savo sąrašus. Akivaizdu, kad ji nėra mačiusi šios moters balkono.

Tai nepaprastai, išties nepaprastai reprezentatyvus balkonas.

Sausis, žiemiškas šaltis, bet sniego nėra. Lauke minusinė temperatūra, bet jokių to įrodymų. Blogiausias metų laikas balkono augalams. Išėjusi iš Darbo biržos moteris nukeliauja į jai neįprastą maisto prekių parduotuvę ir nusiperka visko pagal sąrašą. Ji nemėgsta eiti apsipirkti viena, nes nepatinka stumti vežimėlį. Jį visada stumia Kentas, o Brita Marija eina šalia, laikydama už krašto. Ne todėl, kad valdytų, o todėl, kad jai patinka laikyti kartu su juo. Tada jaučia, kad ji su vyru juda viena kryptimi.

Vakarienę suvalgo lygiai šeštą valandą, šaltą. Ji įpratusi laukti Kento visą naktį, todėl mėgina įtalpinti jo porciją į šaldytuvą, tačiau tas pilnas mažiųjų alkoholio buteliukų. Moteris atsigula ant svetimos lovos ir ima trinti bevardį pirštą – taip daro, kai būna suirzusi. Prieš kelias dienas dar atidžiau išvaliusi čiuzinį soda, ji sėdėjo ant savo lovos ir sukiojo ant piršto vestuvinį žiedą. Dabar ji trynė tik baltą ruoželį, kur būdavo žiedas.

Pastatas turi adresą, bet tai, žinia, nei būstas, nei namai. Ant grindų padėti du pailgi plastikiniai loveliai su balkono augalais, tačiau paties balkono viešbučio numeryje nėra. Brita Marija neturi nieko, ko lauktų visą naktį.

Vis dėlto ji laukia.